

O.H. Holta gjorde valget lett for Eyde

Hvorfor ble Notodden Norsk Hydros første produksjonssted? Hvorfor kan vi med rette si at Hydros vugge sto på Notodden?

Det beste svaret er antakelig at det var her alle nødvendige brikker falt best på plass for å virkeliggjøre de høye industrielle ambisjoner som var satt. Stikkordene er tilgang til elektrisk kraft, muligheter for ekspansjon og tilrettelegging for transport av råvarer og ferdige produkter. Kort fortalt betyr dette at Hydro ikke kunne startet på Notodden i 1905, om det ikke var for de gunstige vilkårene som O.H. Holta og Tinfos papirfabrik kunne tilby – og som var nedtegnet i en avtale i april 1904. Denne avtalen sikret noen avgjørende forutsetninger:

- Kraftstasjonen Tinfos I (oppført 1901) kunne gi 2.000 + 3.000 hestekrefter til forsøksfabrikken for nitrogengjødsel fra 1905.
- Avtalen ga salpetervirksomheten rett til å utnytte Tinfos' lektene på gunstige vilkår (varetransport til Skien/Porsgrunn)
- Eyde, Wallenberg og Tillberg fikk mulighet til å kjøpe Svelgfossen, mot at de påtok seg å bygge den ut. Dette sikret tilgang til mer enn 35.000 hestekrefter.

Når så forsøksfabrikken langt på vei innfridde de forventninger som var stilt, kunne de nødvendige investeringsmidler skaffes til veie på ettersommeren 1905. Dermed lå det også til rette for å bygge "den store fabrikk" og etablere Norsk hydro-elektrisk kvælstofaktieselskab. Den konstituerende generalforsamlingen ble holdt på Eydes kontor i Kristiania den 2. 12. 1905.

Gunstige vilkår

De gunstige vilkårene i avtalene med Tinfos satte salpeterprosjektet i bevegelse. En etablering på Notodden ble vurdert som gunstig av ekspertkommissjonen som besøkte stedet i juli 1905. Det ser også ut til å ha passet utmerket for de svenske investorene, som heller ville gå stegvis fram enn å ta hva de anså som stor risiko. Utbygging på Notodden ble vurdert som et fullgodt og nødvendig alternativ til et i overkant dristig og kostbart Rjukan-prosjekt. Dette momentet trekkes fram i Olle Gasslanders to-bindsverk om SE-Banken (utgitt 1959).

Svenskenes engasjement kan imidlertid ses som avgrenset. De gikk inn med kapital som de håpet at skulle gi god avkastning i løpet av få år, og de ivret for at deres engasjement skulle gi leveranser til kraftstasjonene som skulle bygges. Slik ble det da også.

Begrenset varighet

O.H. Holta og Sam Eyde var begge gründere av stort format, men de var også forskjellige og ser ikke ut til å ha kommet særlig godt ut av det med hverandre. Samarbeidet ble på langt nær så godt og langvarig som eksempelvis mellom Eyde og Marcus Wallenberg. Men det ble i det minste inngått en såkalt 'privat Hydro-Tinfos-avtale' om kjøp av kraft fra kraftstasjonen Tinfos II, som sto klar i 1912. Den bidro til å sikre strømforsyningen til Notodden salpeterfabriker.